

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Горманська Вікторія Олександрівна

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І
АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ
(на прикладі ТОВ «Крона»)**

Спеціальність 8.03050901 «Облік і аудит»

Автореферат
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Тернопіль – 2017

Дипломною роботою за ОКР «Магістр» є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

**Науковий
керівник:**

кандидат економічних наук, доцент

Кравчук Наталія Василівна,

Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя;

**Завідувач
кафедри
Бухгалтерського
обліку та аудиту:**

кандидат економічних наук, доцент

Білоус Ольга Степанівна

Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Захист відбудеться «__» лютого 2017 р. о __ годині на засіданні Державної
екзаменаційної комісії за напрямом підготовки 8.03050901 «Облік і аудит»
Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м.
Тернопіль, вул. Танцорова 2, ауд. 24.

З дипломною роботою за ОКР «Магістр» можна ознайомитись на кафедрі
бухгалтерського обліку та аудиту Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова
2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Грошові кошти є одним з найважливіших об'єктів дослідження бухгалтерського обліку. Саме за допомогою грошових коштів відбувається акумуляція факторів виробництва та забезпечується кругообіг та обіг основного та оборотного капіталів. З грошовими коштами пов'язані найрізноманітніші господарські операції, а саме: придбання сировини, матеріалів, основних засобів, виплата заробітної плати, матеріальної допомоги, реалізація продукції, сплата податків тощо. В сучасних умовах господарювання, коли життєздатність підприємства визначається розміром і структурою його оборотних активів, грошовим коштам приділяється особлива увага. Нормальну виробничу діяльність кожне підприємство може здійснювати лише при постійних зв'язках з іншими підприємствами з допомогою грошових коштів.

Актуальність дослідження визначається тим, що для ефективного використання грошових коштів необхідно вміти грамотно планувати їх надходження; для правильного ведення обліку грошових коштів потрібне знання їх численних законодавчих норм, правил і порядку, які постійно змінюються; бажана ефективність господарської діяльності, стійкий фінансовий стан будуть досягнуті лише при достатньому і узгодженому контролі над рухом прибутку, оборотного капіталу і грошових коштів.

Питання теорії та практики обліку, аналізу і контролю грошових коштів досліджують такі вітчизняні автори як Ткаченко Н.М., Марочкіна А.М., Бутинець Ф.Ф., Гуцеленко Л.В., Білуха М., Грабова Н.М., Завгородній., Атамас П.Й., Задорожній З.В., Пушкар М.С., Крупки Я.Д., Ловінська Л.Г., Бланка І., Шевчук В.О.; також зарубіжні науковці: Велша А., Блейка Д., Вуда Ф., Брігхема Є., Шорта Г., та інші.

Мета і завдання дослідження. Виходячи з актуальності теми, метою даної роботи є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики обліку, аналізу та контролю грошових коштів підприємства. Для досягнення поставленої мети виокремлено наступні завдання:

- ✓ вивчити економічний зміст грошових коштів та їх класифікацію;
- ✓ розглянути мету, завдання та принципи обліку грошових коштів;
- ✓ розглянути нормативно-правове забезпечення обліку грошових коштів;
- ✓ дослідити організацію обліку касових операцій;
- ✓ дослідити організацію операцій на рахунках в банку;
- ✓ розглянути методику обліку інших коштів;
- ✓ розглянути методику складання звіту про рух грошових коштів;
- ✓ вивчити завдання і джерела інформації для проведення аналізу і контролю грошових коштів;
- ✓ здійснити аналіз грошових коштів на підприємстві;
- ✓ розглянути контроль грошових коштів на підприємстві.

Об'єктом дослідження є організація і методика обліку грошових коштів на ТОВ «Крона» Бережанського району Тернопільської області.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних і практичних аспектів обліку, аналізу і контролю грошових коштів.

Методи дослідження. При характеристиці поняття «грошові кошти» застосовано метод порівняння, при розкритті нормативно-правового забезпечення обліку грошових коштів використано прийоми зведення та групування. Моделювання, розрахунок середніх та відносних величин, економіко-статистичні методи аналізу – при відображенні аналізу наявності, стану та динаміки грошових коштів. Графічний метод застосовувався для наочного зображення результатів дослідження. За допомогою методу формалізації та системного аналізу виявлено основні фактори впливу на зміну грошових потоків підприємства.

Інформаційне забезпечення. При підготовці до написання роботи були вивчені Закони України, нормативні документи міністерств і відомств України, які регламентують грошовий обіг. Проведено аналіз відомостей, первинних та зведених документів підприємства, досліджено бухгалтерську звітність підприємства за останні три роки, літературні джерела а також матеріали фахових періодичних видань.

Структура та обсяг роботи. Основний зміст роботи викладений на 127 сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі 14 таблиць, 6 рисунків та 24 формули. Випускна робота складається із вступу, шести розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел із 97 найменуваннями та 4 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, основні завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження.

У першому розділі «Теоретичні основи побудови обліку грошових коштів як складової монетарних активів підприємства» висвітлено економічну сутність поняття «грошові кошти» з погляду зарубіжних і вітчизняних вчених, відображено основні складові цього поняття, досліджено новий елемент грошових коштів – електронні гроші, розкрито основні завдання обліку грошових коштів, наведено системи готівкових та безготівкових розрахунків, розглянуто нормативно-правове забезпечення обліку грошових коштів.

Більшість авторів трактують грошові кошти як активи підприємства, дехто з них наголошує на тому, що грошові кошти є найліквіднішими активами. Не можна не погодитися з даною думкою, оскільки дійсно вони можуть у будь-який момент часу бути використані для здійснення розрахунків, але вважаємо, що таке визначення не відображає повною мірою сутності досліджуваного поняття. Друга група авторів (Н.В. Дубенко, Й.С. Завадський, А.М. Мороз, Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич) визначають грошові кошти як доходи та надходження.

Проаналізувавши науково-методичну літературу, можна сказати, що основними складовими поняття грошові кошти є готівка в касі, кошти на рахунках в банках та депозити до запитання, що пов'язано, в першу чергу, з тим, що так визначено нормативними документами. Згідно з НП(С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під грошовими коштами розуміють готівку, кошти на рахунках в банках і депозити до запитання. Готівка (готівкові кошти) – це грошові знаки національної валюти України – банкноти та монети.

Крім того, О.С. Височан вважає, що до складу грошових коштів слід також відносити і електронні гроші. Електронні гроші, які будуть емітуватися у відкрито циркулюючій системі, мають ті ж характеристики, що й готівка, тобто, виконують повноцінну роль засобу платежу, обміну і накопичення.

Відомо, що між готівково-грошовим і безготівковим оборотом існує тісна і взаємна залежність: гроші постійно переходять з однієї сфери обігу в іншу, змінюючи форму наявних грошових знаків на депозит у банках і навпаки. На думку А. М. Поддєрьогіна безготівкові розрахунки – це цілісна система взаємопов'язаних структурно-функціональних компонентів. Взаємозв'язки між структурними компонентами системи безготівкових розрахунків можна зобразити у вигляді рис. 1.

Рис. 1. Структурно - функціональні компоненти системи безготівкових розрахунків

У сучасних умовах для здійснення розрахунків невеликими сумами за товари і послуги в Інтернеті все більше застосовуються електронні платежі. Вони є зручним, наперед оплаченим платіжним інструментом, який не потребує відкриття користувачем рахунку в банку. Платіжна система в Internet (e-payment system) – це система здійснення розрахунків і платежів між комерційними структурами, фінансовими установами та користувачами мережі в процесі купівлі-продажу товарів та послуг через Internet. Зараз існують різні системи використання кредитних карток в мережі Internet, які характеризуються високим рівнем безпеки трансакцій та програмним забезпеченням, яке використовують як продавець, так і покупець. До таких систем належать CyberCash, OpenMarket, FirstVirtual тощо.

На сьогодні в Україні існує низка невирішених проблем, пов'язаних з чітким нормативно-правовим забезпеченням обліку фінансово-господарської діяльності підприємств. Найбільш гостро вони постають при відображенні в обліку та звітності грошових потоків суб'єктів підприємницької діяльності.

У другому розділі «Удосконалення методологічно-організаційних аспектів облікового відображення грошових коштів» відображено документальне оформлення та облік руху грошових коштів в касі, на рахунках в банку та інших коштів, запропоновано ряд удосконалень, які стосуються обліку операцій з готівковими, безготівковими та електронними грошима, проаналізовано узагальнення інформації у Звіті про рух грошових коштів.

Порядок організації готівкових розрахунків включає, зокрема, організацію зберігання наявних коштів в касі підприємства, порядок встановлення ліміту каси, порядок оформлення касових документів, у тому числі видачу готівки під звіт, ведення касової книги. Ведення касових операцій здійснює касир, який несе повну матеріальну відповідальність за збереження всіх прийнятих цінностей. На підприємстві ТОВ «Крона» використовують такі форми документів:

КО-1 «Прибутковий касовий ордер»;

КО-2 «Видатковий касовий ордер»;

КО-3 «Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів»;

КО-4 «Касова книга».

Досліджуване ТОВ «Крона» у своїй діяльності для обліку грошових коштів в касі використовує рахунок 30 «Готівка». По дебеті – надходження грошей у касу, по кредиті – їх видача. Основні бухгалтерські проводки за рахунком 30 «Готівка» в ТОВ «Крона» відображено в наступній табл. 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків грошових коштів в касі на ТОВ «Крона»

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1.	Отримано у касу гроші із розрахункового рахунку	301	31	5000
2.	Внесено до каси гроші працівником з метою відшкодування завданих збитків	301	375	4000
3.	Внесено до каси невідшкодовані підзвітні суми працівником підприємства	301	372	220
4.	Надійшла до каси заборгованість покупців по реалізації продукції, робіт, послуг	301	36	7000
5.	Повернуто до каси надлишково видану заробітну плату	301	66	150
6.	Повернуто до каси передоплату, яку було здійснено на адресу постачальника	301	63	7000
7.	Надійшла у касу готівка від реалізації продукції, робіт та послуг підприємства	301	701	15000
8.	Одержано до каси готівку від реалізації необоротних активів	301	74	12000
9.	Виплачено із каси заробітну плату працівнику підприємства	66	301	451
10.	Здійснено розрахунки із постачальниками готівкою із каси	63	301	13500
11.	Внесено готівку із каси на розрахунковий рахунок	31	301	5200

12.	Видано з каси готівку на відрядження	372	301	250
-----	--------------------------------------	-----	-----	-----

Наприкінці місяця в журналі-ордері № 1 с. г. і відомості № 1.1 підсумовують надходження і витрати готівки, в т. ч. за кореспондуючими рахунками, і обліковують залишок грошей у касі на перше число наступного місяця. Підсумкові дані записують у Головну книгу.

Удосконалення системи обліку готівки перш за все повинно торкнутися первинної документації. Замість виписування ордерів доцільніше було б оформляти єдину відомість на рух готівки, яку потрібно виписувати в двох примірниках під копірку (за умови, що операції по касі не автоматизовані). Вона повинна об'єднати основні реквізити тих документів, які вона заміняє, а саме: найменування, місце знаходження і банківські реквізити, підстава сума, тобто ті реквізити, що містить як прибутковий, так і видатковий ордер. Одним з найважливіших напрямів удосконалення обліку і контролю грошових коштів на ТОВ «Крона» було б рішення про автоматизоване ведення касової книги та опрацювання касових документів. А доти, поки не буде придбана програма, ведення журналу реєстрації прибуткових і видаткових документів можна вести в програмі Microsoft Excel.

Відомо, що в Україні безготівкові розрахунки здійснюються згідно з Інструкцією «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» №22 від 21 січня 2004 р. зі змінами № 221 від 09. 04. 2015 р. за такими формами:

- ✓ платіжним дорученнями;
- ✓ платіжними вимогами-дорученнями;
- ✓ чеками;
- ✓ акредитивами;
- ✓ векселями;
- ✓ пластиковими картками та ін.;
- ✓ електронними розрахунковими документами.

В сучасних умовах широко використовується спеціальний засіб платежу у вигляді банківської платіжної картки. *Платіжна картка* — це спеціальний платіжний засіб у вигляді виготовленої і виданої пластикової або іншого виду картки для оплати товарів та послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, одержання готівки у касах банків, у банкоматах та інших розрахункових операцій за договором між банком і клієнтом.

Рахунок 31 «Рахунки в банках» призначено для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банку, які можуть бути використані для поточних операцій. За дебетом рахунку 31 відображається надходження грошових коштів на рахунки в банках, за кредитом — їх використання. Досліджуване ТОВ «Крона» у своїй діяльності для обліку інших грошових коштів використовує рахунок 33 «Інші кошти». Синтетичний облік коштів на рахунках у банку та інших коштів ведуть у Журналі-ордері №1 с. г. та відомостях 1.2 і 1.3 с. г. Аналітичний облік в свою чергу ведеться за субрахунками, за видами грошових документів та грошових коштів в дорозі.

Кореспонденцію рахунків з обліку інших грошових коштів на ТОВ «Крона» наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків з обліку інших коштів на ТОВ «Крона»

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1.	Придбання грошових документів в національній валюті за рахунок коштів на рахунку в банку	331	311	1 050
2.	Надходження грошових коштів на рахунки підприємства в банках, які до цього часу перебували в дорозі	311	331	5 400
3.	Надійшли грошові документи в національній валюті від інших кредиторів	331	685	950
4.	Придбання грошових документів в національній валюті за рахунок готівкових коштів з каси	331	301	3 020
5.	Видача грошових документів підзвітними особами підприємств	372	331	2 500
6.	Використання грошових документів для адміністративних цілей	92	331	1 370
7.	Здана виручка за реалізовану продукцію підзвітною особою у вечірню касу банку	333	372	730
8.	Зараховані на поточний рахунок грошові кошти, здані в вечірню касу банку	311	333	500

Удосконалення обліку безготівкових розрахунків можливе за рахунок застосування систем «Клієнт – Банк» або «Інтернет – Банк», які спеціально розроблені для підприємств і повинні полегшити робочий процес. Ці системи замінюють собою такі види традиційного зв'язку, як кур'єрський, поштовий, телеграфний тощо, при цьому надають клієнтові можливість здійснити певний набір операцій не відвідуючи банківської установи. Варто зазначити, що використання платіжних карток для виплат заробітної плати, відпускних та підзвітних сум тощо, спростить і полегшить облік, а також дасть можливість точнішого і прискореного контролю, який відобразить реальний стан активів і зобов'язань.

Електронні гроші з'явилися відносно нещодавно. Електронні гроші стрімко увійшли в розрахунки між суб'єктами господарювання, поряд зі звичайними грошовими коштами (готівкою та безготівковою формою коштів). Цей факт пояснюється тим, що електронні гроші дозволяють реалізувати дві вимоги розрахункових процесів – миттєвість здійснення розрахунку та відсутність регіональних обмежень у проведенні розрахунків. Також в науковій літературі виділяють декілька схем реалізації електронної комерції:

- 1) «B2C» («бізнес-споживач»);
- 2) «C2C» («споживач-споживач»);
- 3) «B2B» («бізнес-бізнес»);

4) «B2G» («бізнес-уряд» є поширеним закордоном).

З погляду бухгалтерського обліку *електронні гроші* – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

На сьогодні питання методики бухгалтерського обліку електронних грошей є не до кінця законодавчо врегульованим. Слід звернути увагу на те, що випуск електронних грошей можуть здійснювати лише банки, і безпосередньо в національній валюті, а також сума коштів на електронному пристрої є певним чином обмеженою. Для обліку електронних грошей в плані рахунків передбачено окремий субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» в складі рахунку 33 «Інші кошти». Кореспонденцію рахунків з обліку електронних грошей на ТОВ «Крона» наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Кореспонденція рахунків з обліку електронних грошей на ТОВ «Крона»

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	2	3	4	5
1	Перераховано кошти для зарахування їх на електронний гаманець	333	311	1 000
2	Зараховано кошти на електронний гаманець	335	333	1 000
3	Здійснено передоплату за товар електронними грошима	371	335	1 000
4	Отримано передоплату від покупця за товар (електронні гроші)	335	681	1 300
5	Подано заяву до банку на конвертацію електронних грошей	333	335	1 300
6	Нараховано комісію банку за послуги конвертації (2%)	92	333	26
7	Зараховано кошти на поточний рахунок	311	333	1 274

Таким чином, вважаємо, що необхідними удосконаленнями ведення обліку розрахунків електронними грошовими коштами є: розширення мережі інтернет-магазинів, організацій і підприємств, які будуть здійснювати розрахунки з використанням електронних грошей; прирівнення електронних грошей до національної валюти; введення в обіг електронних грошей в іноземній валюті; відкриття спеціального субрахунку 336 «Електронні гроші, в іноземній валюті».

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Структура Звіту про рух грошових коштів складається з трьох розділів:

Розділ I «Рух коштів у результаті операційної діяльності».

Розділ II «Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності».

Розділ III «Рух коштів у результаті фінансової діяльності».

У третьому розділі «Методика аналізу та побудова ефективної системи внутрішньогосподарського контролю грошових коштів» наведено джерела інформації для проведення аналізу та внутрішньогосподарського

контролю грошових коштів, розглянуто специфіку внутрішньогосподарського контролю грошових коштів на підприємстві, досліджено основні напрямки аналізу грошових коштів на підприємстві.

Метою аналізу грошових коштів є пошук шляхів прискорення руху грошових коштів і підвищення на цій основі оборотності вкладеного капіталу, а також забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. Основними джерелами інформації при проведенні аналізу грошових коштів є: прибуткові й видаткові касові ордери з прикладеними до них документами; баланс (ф. № 1); звіт про рух грошових коштів (ф. № 3); журнал-ордер № 1 с. г.; відомості № 1.1-1.3 с. г.. Крім аналізу важливою процедурою управління грошовими коштами є їх контроль. Метою контролю грошових коштів є забезпечення їх збереження, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків та електронних платежів.

До *законодавчих джерел* інформації відносять нормативно-правові акти, що регулюють операції з грошовими коштами, нормативно-правові акти в частині регулювання безготівкових розрахунків, міжнародні та національні стандарти обліку: МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» тощо. Серед *облікових джерел* контролю – первинна документація з обліку грошових коштів, касова звітність підприємства, виписки банків про рух грошових коштів, реєстри аналітичного та синтетичного обліку за рахунками 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. №1), Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) (ф. №3), Примітки до річної фінансової звітності (ф. №5).

Одним з найбільш істотних методів контролю грошових коштів підприємства є інвентаризація. Для того, щоб виявити правильність усіх складених господарських операцій з руху грошових коштів, необхідно встановити наявність первинних документів, Касової книги, корінців чекової книжки та відповідних реєстрів. Під час перевірки аналізується загальний стан обігу з оприбуткування, витрачання грошових коштів та відповідність їх банківським випискам. Перевірку своєчасності зарахування грошових коштів на рахунок банку проводять шляхом зіставлення первинних документів з виписками банку. Першочерговою процедурою під час контролю грошових документів є їх фактична перевірка. Аналогічно перевіряється своєчасність зарахування грошових коштів у касу у тому числі тих, що надійшли як повернуті від підзвітних осіб.

Так як на досліджуваному підприємстві ТОВ «Крона» не проводився внутрішній контроль грошових коштів, ми вважаємо за потрібне встановити його, тому що, державою ця частина діяльності суб'єктів господарювання не контролюється і не регулюється. На підприємстві керівник і головний бухгалтер не в змозі контролювати рух грошей, тому, що за день можуть відбуватися десятки, а то й сотні операцій. Тому існує необхідність створення служби внутрішнього контролю. Доцільно створити відділ внутрішнього аудиту на ТОВ «Крона», що дозволить керівництву здійснювати ефективний

контроль за окремими підрозділами, виявити резерви виробництва і найбільш перспективні напрямки розвитку, а також давати рекомендації фінансово-економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їх роботи.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків виникає в різних установах і організаціях. Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також служить основою для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Основні етапи проведення аналізу грошових потоків відображені у табл. 4

Таблиця 4

Основні етапи проведення аналізу грошових потоків підприємства

Етапи аналізу	Основний зміст аналізу
Аналіз ліквідності балансу	Порівняння наявності коштів за активом, згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності із зобов'язаннями за пасивом, що об'єднані по термінах їх погашення (в порядку зростання термінів сплати)
Аналіз показників оцінки ліквідності підприємства	Розрахунок коефіцієнтів абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, поточної ліквідності
Аналіз Звіту про рух грошових коштів	Вивчення обсягу, структури і динаміки: – вихідного і вхідного ГП; – грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності; – чистого ГП.
Аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською	Розрахунок оборотності дебіторської заборгованості, середнього періоду обороту дебіторської заборгованості, коефіцієнту співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей
Аналіз показників, що характеризують ГП	Розрахунок: – коефіцієнта ліквідності ГП; – коефіцієнта участі ГП і їх еквівалентів в оборотних активах; – кількість оборотів оборотних активів; – середнього періоду обороту оборотних активів; – кількості оборотів ГП і їх еквівалентів; – середньоквадратичного відхилення ГП і коефіцієнта варіації в досліджуваному періоді часу; – коефіцієнта кореляції позитивного та від'ємного ГП; – коефіцієнта ефективності ГП в досліджуваному періоді; – коефіцієнта якості чистого ГП; – коефіцієнта достатності і реінвестування чистого ГП.
Проведення підсумків та формування узагальнених висновків про стан грошових потоків на основі проведеного аналізу.	

За допомогою узагальнюючої інформації про рух грошових коштів на підприємстві керівництво підприємства може контролювати поточну платоспроможність підприємства, приймати оперативні рішення по її стабілізації, оцінювати можливість здійснення додаткових інвестицій.

У четвертому розділі «Оцінка стану ефективності використання грошових коштів ТОВ «Крона»» проведено аналіз наявності, стану та показників оборотності грошових коштів, аналіз ліквідності та платоспроможності. Визначено реальний стан грошових коштів на підприємстві. Наведено аналітичні висновки щодо здійснених розрахунків.

Для того, щоб розкрити реальний рух грошових коштів на підприємстві, оцінити стабільність їх надходження й використання, а також зв'язати величину отриманого фінансового результату зі станом коштів, потрібно провести аналіз надходження й використання коштів у розрізі основної (поточної), інвестиційної, фінансової й іншої діяльності, тобто зробити аналіз показників Звіту про рух грошових коштів. Цей аналіз наведений у табл. 5.

Таблиця 5

Надходження і вибуття грошових коштів на ТОВ «Крона»

Вид діяльності:	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Відхилення (+-)
1	2	3	4	5	6
Рух коштів від операційної діяльності:					
Надходження від:	6237	7084	10097	16492	10255
- реалізації продукції	5964	6665	6115	13941	7977
- інші надходження	273	419	3982	2551	2278
Витрачання на оплату:	6188	7461	9393	13668	7480
- товарів (робіт, послуг)	5196	5643	5750	11250	6054
- праці	499	577	507	774	275
- відрахувань на соціальні заходи	225	257	247	324	99
- зобов'язань з податків і зборів					
- інші витрачання	268	207	192	346	78
	–	777	2697	974	–
Рух коштів від інвестиційної діяльності:					
Надходження	26	–	–	–	–
Витрачання на оплату:	50	887	413	879	829
- придбання необоротних активів	50	887	413	879	829
Рух коштів від фінансової діяльності:					
Надходження від:	–	1298	2184	1338	40
- отримання позик	–	1298	2184	1338	40
Витрачання на оплату:	–	–	2503	1930	–
- позик	–	–	2184	1531	–
- на сплату відсотків	–	–	319	399	–

З даної таблиці, можна зробити висновок, що у ТОВ «Крона» найбільші надходження і вибуття за період 2012 – 2015 рр. в результаті операційної діяльності, отримавши збиток у 2013 р. – 377 тис. грн. та прибуток у 2012 р. – 49 тис. грн., у 2014 р. – 704 тис. грн. і у 2015 р. – 2824 тис. грн. У 2015 р. в порівнянні з 2012 р. підприємство отримало на 10255 тис. грн. більше надходжень. Від інвестиційної діяльності єдині надходження за період 2012-2015 рр. спостерігались у 2012 р. в розмірі 26 тис. грн.. Протягом інших років підприємство не отримувало жодних надходжень. Проте, у 2015 р. підприємство отримало збиток у розмірі 879 тис. грн., що в порівнянні з 2012 р.

на 855 тис. грн більше, з 2013 р. на 8 тис. грн. менше та з 2014 р. на 466 тис. грн більше. Варто зазначити, що ТОВ «Крона» у 2013 р. не мало жодних витрачання на фінансову діяльність, але мали місце надходження у вигляді отримання позик – 1298 тис. грн. А в 2012 р. рух коштів від фінансової діяльності взагалі не спостерігався. У 2014 р. отримало збиток у сумі 319 тис. грн., а у 2015 р. збиток від фінансової діяльності становив – 592 тис. грн., що на 273 тис. грн більше ніж у попередньому році. Для наочного відображення аналізу розглянемо структуру руху грошових коштів від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності у ТОВ «Крона» за 2015 рік. (рис 4.1).

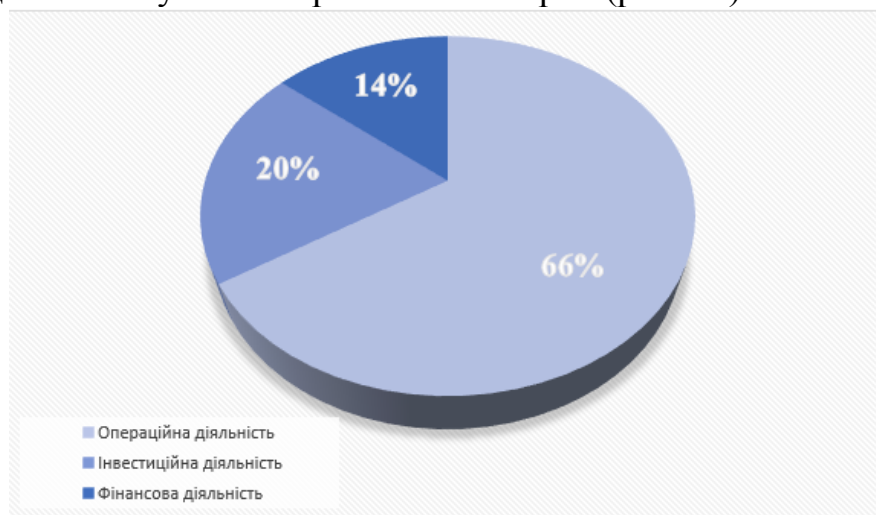

Рис. 2. Структура руху грошових коштів у результаті усіх видів діяльності на ТОВ «Крона» за 2015 рік

З вище поданого рис 2. видно, що у 2015 році рух грошових коштів відбувся в результаті операційної діяльності – 2824 тис. грн. або 66%, від інвестиційної – 879 тис. грн. або 20% та від фінансової – 592 тис. грн.. або 14%. Слід зазначити, що рух коштів від інвестиційної та фінансової діяльності є від’ємним, спричинивши зменшення руху грошових коштів по підприємстві. У кінцевому підсумку чистий рух коштів за 2015 рік на ТОВ «Крона» – прибуток у розмірі 1353 тис. грн. Таким чином, можна відмітити, що найважливішою і основною діяльністю ТОВ «Крона» є операційна діяльність. Саме по результатах руху грошових коштів від операційної діяльності відображається найбільша динаміка як надходжень так і витрачання грошових коштів.

Таблиця 6

Аналіз ліквідності балансу 2015 року ТОВ «Крона»

АКТИВ	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення (+, -)	ПАСИВ	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення (+, -)
1. Високо ліквідні активи (A1)	67	1420	1353	1. Найбільш термінові зобов’язання (П1)	7214	9540	2326
2. Швидко ліквідні (A2)	5251	7672	2282	2. Короткострокові пасиви (П2)	1296	1103	-193
3. Повільно ліквідні	6185	9851	3666	3. Довгострокові	-	-	-

(A3)				пасиви (П3)			
4.Важко ліквідні (A4)	1788	2050	262	4.Постійні пасиви (П4)	4781	10350	5569
БАЛАНС	13291	20993	x	БАЛАНС	13291	20993	x

Ліквідність балансу, або платоспроможність, забезпечується в тому разі, коли менш ліквідні активи покриваються відносно стійкими пасивами, а короткостроковим борговим зобов'язанням відповідає найбільш ліквідна частина активів. Таким чином, баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$. Але в нашому випадку ці умови виконуються не повністю і можна зробити висновок, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним ні на початок, ні на кінець періоду. Проте підприємство, загалом, є ліквідним, оскільки поточні активи перевищують поточні зобов'язання як на початок, так і на кінець року. З отриманих даних ми бачимо, що підприємство в достатньому розмірі володіє тільки швидко ліквідними та повільно ліквідними активами. Недостатність високоліквідних засобів підприємства призвела до того, що значний обсяг найбільш термінових зобов'язань виявився покритим активами з відносно невисокою оборотністю (дебіторською заборгованістю покупців, запасами товарно-матеріальних цінностей). Розрахунок основних показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Крона» представлених вище наведений в табл. 7.

Таблиця 7

Основні показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Крона»

Назва коефіцієнта	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Відхилення (+-) 2015 р. до 2013 р.
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,8	1,4	1,35	1,8	- 1,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,2	0,7	0,6	1,0	- 0,2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,01	0,008	0,13	0,11
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,8	1,4	1,35	1,8	- 1,0
Маневреність робочого капіталу	0,01	0,04	0,02	0,17	0,16
Коефіцієнт захищеного періоду	463	480	615	514	51
Коефіцієнт забезпеченості реалізації робочим капіталом	0,01	0,02	0,01	0,08	0,07
Коефіцієнт довгострокового фінансового забезпечення 1-го ступеня	7,4	2,6	2,7	5,05	- 2,35
Коефіцієнт довгострокового фінансового забезпечення 2-го ступеня	7,4	2,6	2,7	5,1	- 2,3
Робочий капітал	5042	2709	2993	8300	3258
Ефективна заборгованість	- 40	2714	3192	1551	1591

Виходячи з даного аналізу, можна сказати, що показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Крона» за 2015 рік в порівнянні з попередніми 2013 та 2014 роками значно покращились, проте відносно 2012 р. багато показників погіршили свій стан. Коефіцієнти поточної та швидкої ліквідності ще більше

наблизились до нормативного значення і відповідно становлять 1,8; 1,0; що показує покращення фінансового стану підприємства у 2015 році, але у порівнянні з 2012 р. вони знизились на 1,0 та 0,2 відповідно. Дані показники являють собою достатню кількість оборотних активів для задоволення поточних зобов'язань, повністю погашені поточні зобов'язання за рахунок поточних активів, а також частину поточних зобов'язань, яка може бути погашена миттєво, що відображена у коефіцієнті абсолютної ліквідності, який становить – 0,13 в 2015 році. Щодо коефіцієнта загальної ліквідності, який показує у скільки разів поточні активи покривають короткострокові зобов'язання, то він за 2015 рік знаходиться в межах нормативного значення і становить 1,8, що на 0,4 та 0,45 більше на 2013-2014 рр. та на 1,0 менше ніж у 2012 р.

Відповідно до показника маневреності робочого капіталу ТОВ «Крона» належить до підприємств, що нормально функціонують, адже коефіцієнт становить 0,17 у 2015 році, що є на 0,16, 0,13 і 0,15 більше ніж у 2012-2014 рр. та знаходиться в нормативних межах – від 0 – 1. Коефіцієнт захищеного періоду на ТОВ «Крона» показує, що в розрахунку на 2015 рік підприємство зможе проіснувати при форс-мажорних обставинах 514 днів, що на 51 день та 34 дні більше ніж у 2012 та 2013 році, але на 101 день менше ніж у 2014 р. Варто відмітити, що коефіцієнт забезпеченості реалізації робочим капіталом, який характеризує співвідношення короткострокової платоспроможності та річного операційного грошового потоку, становить 0,08 у 2015 році, що на 0,07 більше ніж у 2012 році. Ефективна заборгованість зменшилась на 1161 відносно 2013 року і становить у 2015 році – 1551, внаслідок чого робочий капітал у 2015 році збільшився на 5591 відносно 2013 року і становить – 8300.

Такі покращення є позитивним явищем у діяльності підприємства. Проте є і значні недоліки, які потрібно виправити. Наприклад, коефіцієнт довгострокового фінансового забезпечення 1-го ступеня та коефіцієнт довгострокового фінансового забезпечення 2-го ступеня, які характеризують покриття необоротних активів власним капіталом та капіталізованими джерелами відповідно, становлять за 2012-2015 рр. – 7,4; 2,6; 2,7; 5,05; це свідчить про відсутність будь-яких капіталізованих джерел, окрім власного капіталу на ТОВ «Крона» і чітко виражений спад показника відповідно до 2012 р., але позитивним є те, що дані перевищують задані нормативи. Важливий недолік проявляється у тому, що показники ліквідності є лише наближеними до нормативних значень, а не відповідають їм, тобто мають місце для покращення, яке призведе до ефективної роботи підприємства, вищих економічних показників і виведення самої організації на новий рівень діяльності.

У п'ятому розділі «**Факторний аналіз та оцінка оптимального рівня грошових потоків ТОВ «Крона»**» відображено основні оптимізаційні моделі, для визначення майбутніх грошових потоків на підприємстві проведено розрахунки трьох можливих прогнозів і розроблено прогноз на 2016 рік за «реалістичного» варіанта. Відображено факторну модель, розраховано і описано відносно досліджуваного підприємства.

Розробка моделей оптимізації залишку грошей базується на використанні загальних засад та методичного інструментарію теорії управління матеріальними запасами, оскільки цілі та обмеження їх формування приблизно однакові. В сучасній економічній літературі досить широке застосування отримали моделі: Баумоля, Міллера-Орра, Стоуна, Беранска. Відмінності між ними полягають в різному визначенні та математичній формалізації процесів надходження та витрачання грошей, системи обмежень, які необхідно враховувати. Розглянемо детальніше такі моделі:

1. «OCF-модель» (*optimization cash flows*) – це мультиплікативна модель з методом розширення факторної системи аналізу ефективності грошових потоків.

2. *Модель Баумоля* – модель зміни залишку коштів на рахунку, при якій всі отримані кошти від реалізації товарів чи послуг підприємство вкладає в цінні папери, після того, як вичерпані запаси грошових коштів, підприємство реалізує частину цінних паперів і поповнює залишок грошових коштів до початкової величини. Таким чином, залишок коштів підприємства на рахунках в банку являє собою «пилоподібний» графік. (рис.3)

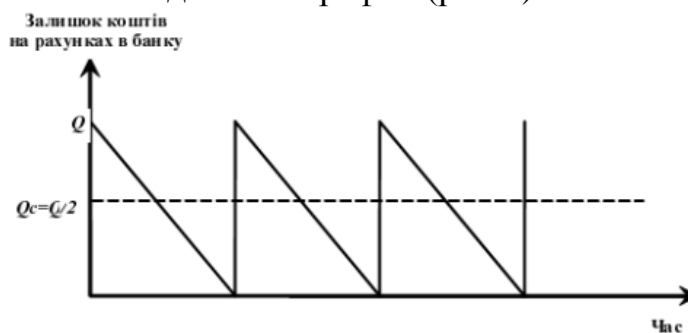

Рис. 3. Графік зміни залишку грошових коштів на рахунках у банку (модель Баумоля)

3. *Модель Міллера-Орра* – залишок грошових коштів хаотично змінюється до того часу, доки не досягне деякої верхньої межі. Після цього підприємство починає скуповувати достатню кількість ліквідних цінних паперів, щоб досягти нормального рівня грошових коштів. Якщо підприємство досягає нижнього рівня «безпеки», то в цьому разі воно продає накопичені цінні папери і в такий спосіб поповнює запас грошових коштів до нормального рівня.

Рис. 4. Графік зміни залишку грошових коштів на рахунках у банку (модель Міллера-Орра)

Отже, вище наведено моделі оптимізації управління грошовими потоками, що найчастіше використовуються на зарубіжних підприємствах, а саме «OCF-модель», модель Баумоля та модель Міллера-Орра. Серед розглянутих моделей на сьогодні найбільш вдалою для використання на вітчизняних підприємствах є модель Міллера-Орра, адже існує можливість розрахувати розмах варіації залишку грошових коштів на рахунках в банку та визначити оптимальний розмір середнього залишку грошових коштів на рахунках в банку.

З метою, виявлення резервів оптимізації грошових потоків та їх планування на майбутній період на ТОВ «Крона», проведемо прогнозування грошових потоків.

Таблиця 8

Варіанти можливих прогнозів грошових потоків

Операції	Песимістичний варіант	Реалістичний варіант	Оптимістичний варіант
Виручка від реалізації продукції	Як і минулого року	Збільшення на 10%	Збільшення на 15%
Надходження коштів	20% – за продукцію звітного періоду; 80% – за продукцію попереднього періоду.	20% – за продукцію звітного періоду; 80% – за продукцію попереднього періоду.	20% – за продукцію звітного періоду; 80% – за продукцію попереднього періоду.
Витрати	Як і минулого року	Збільшення на 5 %	Зменшення на 3 %

Застосуємо усі ймовірні варіанти оптимістичного, реалістичного та песимістичного прогнозу грошових потоків для відображення прогнозування руху коштів від операційної діяльності ТОВ «Крона» на 2016 р. беручи 2015 р. за базовий (табл. 9).

Таблиця 9

Прогнозування грошових потоків від операційної діяльності ТОВ «Крона» на 2016 рік

Показники	Песимістичний варіант	Реалістичний варіант	Оптимістичний варіант
1. Грошові надходження	16492	18141,2	18965,9
Надходження коштів від реалізації продукції	13941	15335,1	16032,2
Інші надходження	2551	2806,1	2933,7
2. Грошові виплати	13668	14351,4	13258
Оплата придбаних товарів	11250	11812,5	10912,5
Оплату праці	774	812,7	750,8
Зобов'язання з податків і зборів	346	363,3	335,6
Відрахування на соціальні заходи	324	340,2	314,3
Інші витрати	974	1022,7	944,8
3. Чистий рух коштів від операційної діяльності	2824	3789,8	5707,9

Як бачимо, за песимістичного сценарію таки забезпечується беззбиткова діяльність, проте, якщо підприємство ставить за мету максимізацію прибутку, як основну ціль підприємництва, вибір іншого із варіантів має бути неминучим. При реалістичному та оптимістичному сценаріях спостерігається зростанням рівня реалізації продукції, завдяки чому розширюється зона безпеки, відповідно збільшуються внутрішні джерела фінансування та зменшується потреба у зовнішньому залученні коштів.

Для складання повного прогнозу грошових потоків на 2016 рік можна вибрати реалістичний варіант, як найімовірніший (табл.10)

Таблиця 10

Прогнозування грошових потоків ТОВ «Крона» на 2016 рік з використанням умов реалістичного варіанта

Показники	За 2016 рік
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності	
Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15335,1
Інші надходження	2806,1
Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)	11812,5
Праці	812,7
Відрахувань на соціальні заходи	363,3
Зобов'язань з податків і зборів	340,2
Інші витрачання	1022,7
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3789,8
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	
Надходження коштів	–
Витрачання на придбання необоротних активів	923
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	– 923
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	
Надходження від отримання позик	1471,8
Витрачання на погашення позик	1607,6
Витрачання на сплату відсотків	419
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	– 554,8
Чистий рух коштів за звітний період	2312
Залишок коштів на початок року	1420
Залишок коштів на кінець року	3732

З вище наведених розрахунків, можна зробити висновок, що при використанні реалістичного варіанта прогнозування грошового потоку спостерігається збільшення загального чистого руху грошових коштів за 2016 р., який становитиме у перспективі 2312 тис. грн, в першу чергу, за рахунок збільшення чистого руху коштів від операційної діяльності підприємства, який повинен би становити 3789,8 тис. грн. Ці прогнози реальні за умови, що не зміняться джерела надходження і витрачання грошових коштів. Якщо припустити таку зміну, то ймовірніше коливання показника чистого руху коштів за звітний період залежатиме від непередбачуваних вихідних чи вхідних грошових потоків, відповідно величина якого може набути від'ємного або додатнього значення.

При вивченні будь-якого показника важливим є не тільки вивчення самого показника, його суті та динаміки, а й чинників, формування даного показника,

під впливом яких відбувається його зміна. *Фактори* – це елементи, причини й умови, які можуть розглядатися як рушійні сили економічних явищ, що відбуваються, і процесів, чия дія, врешті-решт, знаходить віддзеркалення в рівнях, темпах зростання, абсолютних величинах конкретних показників або цілої групи економічних ознак. За операційною діяльністю чистий грошовий потік прямим методом визначатиметься у такий спосіб:

$$\text{ЧГПод} = \text{В} + \text{ІН} - \text{СВ} - \text{ПВ} - \text{ПЗ} - \text{ПДП} - \text{ІВ} \quad (1)$$

Проведемо розрахунки ЧГПод на ТОВ «Крона» за досліджуваний період 2012-2015 рр.:

2012 рік: $\text{ЧГПод} = 5964 + 273 - 5196 - 499 - 225 - 268 - 0 = 49$ тис. грн.

2013 рік: $\text{ЧГПод} = 6665 + 419 - 5643 - 577 - 257 - 207 - 777 = -377$ тис. грн.

2014 рік: $\text{ЧГПод} = 6115 + 3982 - 5750 - 507 - 247 - 192 - 2697 = 704$ тис. грн.

2015 рік: $\text{ЧГПод} = 13941 + 2551 - 11250 - 774 - 324 - 346 - 974 = 2824$ тис. грн.

З інвестиційної діяльності сума чистого грошового потоку визначається:

$$\text{ЧГПід} = \text{Вна} + \text{Вдфі} + \text{Вак} + \text{Д} - \text{Пна} - \text{ДНБ} - \text{Пдфі} - \text{Оак} \quad (2)$$

Проведемо розрахунки ЧГПід на ТОВ «Крона» за досліджуваний період 2012-2015 рр.:

2012 рік $\text{ЧГПід} = 26 + 0 + 0 + 0 - 50 - 0 - 0 - 0 = -24$ тис. грн.

2013 рік $\text{ЧГПід} = 0 + 0 + 0 + 0 - 887 - 0 - 0 - 0 = -887$ тис. грн.

2014 рік $\text{ЧГПід} = 0 + 0 + 0 + 0 - 413 - 0 - 0 - 0 = -413$ тис. грн.

2015 рік $\text{ЧГПід} = 0 + 0 + 0 + 0 - 879 - 0 - 0 - 0 = -879$ тис. грн.

З фінансової діяльності сума чистого грошового потоку визначається:

$$\text{ЧГПфд} = \text{Квк} + \text{ДК} + \text{КК} + \text{Цбф} - \text{Пдк} - \text{Пкк} - \text{Д} \quad (3)$$

Проведемо розрахунки ЧГПфд на ТОВ «Крона» за досліджуваний період 2013-2015 рр.:

2013 рік $\text{ЧГПфд} = 0 + 0 + 1298 + 0 - 0 - 0 - 0 = 1298$ тис. грн.

2014 рік $\text{ЧГПфд} = 0 + 0 + 2184 + 0 - 0 - 2184 - 319 = -319$ тис. грн.

2015 рік $\text{ЧГПфд} = 0 + 0 + 1338 + 0 - 0 - 1531 - 399 = -592$ тис. грн.

Так як за 2012 рік в результаті фінансової діяльності на ТОВ «Крона» не відбувалось жодних надходжень і витрачань грошових коштів, то розрахунок чистого грошового потоку від фінансової діяльності провести не можливо.

Загальна сума чистого грошового потоку підприємства за звітний період визначається:

$$\text{ЧГПзаг} = \text{ЧГПод} + \text{ЧГПід} + \text{ЧГПфд} \quad (4)$$

Розрахуємо загальну суму чистого грошового потоку підприємства:

За 2012 рік $\text{ЧГПзаг} = 49 - 24 + 0 = 25$ тис. грн.

За 2013 рік $\text{ЧГПзаг} = -377 - 887 + 1298 = 34$ тис. грн.

За 2014 рік $\text{ЧГПзаг} = 704 - 413 - 319 = -28$ тис. грн.

За 2015 рік ЧГПзаг = 2824 – 879 – 592 = 1353 тис. грн.

Таким чином, виходячи із проведених розрахунків бачимо, що найбільша динаміка спостерігається за 2012-2015 рр. у звіті про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності, де сума чистого грошового потоку у 2015 році становить 2824 тис. грн та є найвищим показником грошових потоків від усіх діяльностей підприємства та за всі досліджувані роки. Варто зазначити, що у результаті інвестиційної діяльності протягом 2012-2015 рр. спостерігається лише витрачання грошових коштів на придбання необоротних активів та єдине надходження від реалізації необоротних активів відображене у 2012 р. у сумі 26 тис. грн. Також необхідно виділити те, що чистий грошовий потік від фінансової діяльності у 2012 р. не обраховувався внаслідок відсутності надходжень і витрачань грошових коштів, а у 2013 р. становив 1298 тис. грн на відміну від 2015 р. в якому він був від'ємним і становив – 592 тис. грн. Як висновок, загальна сума чистого грошового потоку становить 1353 тис. грн у 2015 р. і вона є найвищою в порівнянні з 2012-2014 рр.

З метою з'ясування впливу чинників на зміну залишку грошових активів підприємства використаємо адитивну факторну модель, яка має вигляд:

$$ГА = П + (ВК - П) + ЗМП + ДК + ПК + ДМП - НА - (ОА - ГА) - ВМП \quad (5)$$

Для проведення факторного аналізу використаємо аналітичний баланс підприємства таблиця А.1 (Додаток А).

Узагальнена модель впливу факторів на зміну залишку грошових активів для підприємства матиме вигляд:

Відносно 2012 року:

$$ГА = 4517 + 0 + 0 + 7899 + 0 - 1259 - (11157 - 1359) - 0 = 1359 \text{ тис. грн}$$

Відносно 2013 року:

$$ГА = 5933 + 0 + 0 + 3865 + 0 - 342 - (9456 - 1325) - 0 = 1325 \text{ тис. грн}$$

Відносно 2014 року:

$$ГА = 5569 + 0 + 0 + 2133 + 0 - 262 - (7440 - 1353) - 0 = 1353 \text{ тис. грн}$$

З розрахунків бачимо, що залишок грошових активів підприємства протягом 2015 року відносно 2012 року, 2013 року та 2014 року збільшився на 1359 тис. грн, 1325 тис. грн та 1353 тис. грн відповідно, це пояснюється впливом наступних факторів:

По-перше, збільшення суми нерозподіленого прибутку на 5933 тис. грн (10305 – 4372) відносно 2013 р.;

По-друге, ростом суми поточних зобов'язань на 2133 тис. грн (10643 – 8510) відповідно до даних 2014 р.;

По-третє, внаслідок збільшення вартості необоротних активів підприємство зменшило впродовж року грошові кошти на 1259 тис. грн (2050 – 791) в порівнянні з 2012 р.;

По-четверте, внаслідок збільшення запасів та зростання дебіторської заборгованості в 2015 році грошові активи зменшились на 6087 тис. грн. ((18943 – 1420) – (11503 – 67)) відносно 2014 р.

У розділі 6 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» оцінено стан охорони праці на ТОВ «Крона», наведено рекомендації щодо покращення умов праці і соціального забезпечення персоналу. Досліджено стан захищеності підприємства у випадку надзвичайної ситуації, запропоновано декілька удосконалень.

На ТОВ «Крона» є в наявності спеціальна документація, нормативні акти та положення про охорону праці, необхідні для безпечної та ефективної роботи в межах підприємства з точки зору охорони праці та екологічної безпеки. Підприємство здійснює контроль роботи з охорони праці, яке базується на системі управління охороною праці.

Управління охороною праці на ТОВ «Крона» передбачає виконання таких основних функцій:

- ✓ прогнозування та планування робіт з охорони праці;
- ✓ організація і координація робіт з охорони праці;
- ✓ контроль стану охорони праці;
- ✓ облік, аналіз і оцінка показників стану умов і безпеки праці;
- ✓ стимулювання роботи з вдосконалення охорони праці.

На підприємстві ТОВ «Крона» в штатному розписі є посада інженера з охорони праці. В його обов'язки входить організація роботи по покращенню умов праці, безпеки техніки і екологічної безпеки. Інженером розроблені поточні, квартальні, річні та перспективні плани роботи щодо створення безпечних та нешкідливих умов праці. На ТОВ «Крона» є наявні джерела утворення забруднюючих речовин: Викиди з котельні; Забруднення повітря від транспортних засобів (автомобіль КАМАЗ – 2 шт., автомобіль ГАЗ -53 – 3 шт., автомобіль легковий – 1 шт., комбайн зерновий – 5 шт.). Головний бухгалтер ТОВ «Крона» виконує роботу з охорони праці пов'язану з економічним обґрунтуванням та перерахунком коштів у відповідні фонди, нарахування заробітної плати, займається сплатою єдиного соціального внеску. За період 2012-2015 рр. витрати на оплату праці становили 499 тис. грн., 577 тис. грн., 507 тис. грн. і 774 тис. грн. відповідно. Сплата коштів на соціальні заходи за досліджувані 2012-2015 рр. сягала 225 тис. грн., 257 тис. грн., 247 тис. грн. і 324 тис. грн.

Варто відмітити, що важливим елементом охорони праці є умови створені для правильного робочого процесу. До них відносять: освітлення, мікроклімат, робочий розпорядок та шумові показники, які впливають на рівень працездатності робітників. За аналізований період 2012-2015 рр. ТОВ «Крона» таки не позбулось проблеми шуму від автоматизованої закрутки і упаковки продукції в робочому приміщенні, а також наявності завищеної температури у літній період, внаслідок роботи 3 котлів, які випарами підвищують загальну температуру повітря у робочій зоні. Проте, щоб покращити освітлення у 2013 році було проведено косметичний ремонт, тобто перекрашено стіни основного цеху у світлий відтінок і замінено усі лампочки на енергозберігаючі та світлодіодні на що підприємство витратило близько 25 тис. грн.

З часу заснування ТОВ «Крона» на підприємстві був лише одиничний випадок виробничого травматизму та втрати непрацездатності. Кожного року

усі працівники підприємства проходять щорічний медичний огляд згідно графіку, затвердженого керівником підприємства і погоджено з головним санітарним лікарем Бережанського району. На ТОВ «Крона» стан охорони праці не є на відмінному рівні, але враховуючи професіоналізм робітників і досить хороші умови праці на підприємстві не спостерігається великомасштабних нещасних випадків. Варто висунути питання щодо забезпечення персоналу робочим одягом, в тому числі: захисними рукавицями, взуттям, масками та навушниками, що дозволить звести на нуль усі можливі виробничі травми та підвищити рівень охорони праці і якість умов праці для персоналу підприємства. Також для розширення соціальної діяльності підприємства можна ввести систему заохочення власних працівників за рахунок надання путівок у санаторій чи безкоштовних товарів власного виробництва за важку чи понаднормову працю або внаслідок новорічних, професійних та інших свят.

Виходячи з принципів побудови цивільного захисту в Україні слід підкреслити, що територіально-виробничий принцип знайшов втілення в організації цивільного захисту на об'єктах народного господарства, а також на територіях областей, міст і районів, в тому числі міських та сільських. При цьому територіальний принцип полягає в організації цивільного захисту в областях, містах, районах, а виробничий – в організації цивільного захисту на підприємствах, в установах, закладах. Метою цивільного захисту на підприємстві є забезпечення захисту виробничого персоналу, його сімей в надзвичайних ситуаціях і створення умов для своєчасного та якісного проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на відповідному об'єкті для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Як для будь-яких великих і малих підприємств так і для ТОВ «Крона» система заходів захисту від надзвичайних ситуацій включає:

- ✓ планування та здійснення необхідних заходів для захисту своїх працівників, об'єктів господарювання;
- ✓ розроблення планів локалізації та ліквідації аварій з подальшим погодженням з Державною службою України з надзвичайних ситуацій;
- ✓ підтримання у готовності до застосування сил і засобів із запобігання виникненню та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- ✓ створення та підтримання матеріальних резервів для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій;
- ✓ забезпечення своєчасного оповіщення своїх працівників про загрозу виникнення або при виникненні надзвичайної ситуації.

Планування цивільного захисту об'єкта — це розроблення сукупності документів, у яких визначені сили і засоби, порядок і послідовність дій з метою забезпечення захисту населення, виробництва, а також виконання завдань вищих органів, пов'язаних із поданням допомоги населенню інших об'єктів і міст. На підприємстві мають бути розроблені два плани: на воєнний та мирний час. *План цивільного захисту на воєнний час* — це документи, які визначають організацію і порядок переведення об'єкта з мирного на воєнний час і ведення цивільного захисту в початковий період війни. *План цивільного захисту на*

мирний час — це документи, які визначають організацію і порядок виконання заходів цивільного захисту з метою запобігання або зменшення можливих втрат від важких виробничих аварій, катастроф, і стихійних лих, а також ведення рятувальних та інших невідкладних робіт при їх виникненні.

Таким чином, на ТОВ «Крона» згідно із кодексом цивільного захисту України, розроблено Інструкцію щодо дій при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій. Інструкція розроблена та підписана посадовою особою підприємства з питань цивільного захисту, затверджена керівником підприємства та доведена до всіх працівників під підпис. Крім Інструкції, на даному підприємстві розроблено План евакуації при пожежі або загрозі вибуху, а також має місце Порядок цілодобового оповіщення керівництва та працівників у випадку загрози або виникнення надзвичайної ситуації. Всі працівники підприємства навчені діям, чітко знають свої обов'язки та неухильно їх виконують. Адміністрація підприємства ознайоmlена із чіткими діями, які вона повинна виконати під час екстремальної ситуації, щоб випадково не приймати помилкові рішення або не віддавати необґрунтовані розпорядження.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та обґрунтування наукових положень щодо удосконалення методики та організації обліку, контролю і аналізу руху грошових коштів підприємства, досліджено стан охорони праці та захисту під час надзвичайної ситуації. На основі теоретичного узагальнення розроблено практичні рекомендації щодо методики та організації обліку, контролю і аналізу руху грошових коштів ТОВ «Крона». Виділено основні напрямки удосконалення організації обліку грошових коштів на досліджуваному підприємстві та відображено поточний стан діяльності підприємства за допомогою проаналізованих показників.

Відповідно до результатів дослідження зроблено такі висновки:

1. Дослідження економічної сутності грошових коштів дозволило визначити те, що грошові кошти незалежно в якому вигляді, чи то готівка чи електронні гроші, являються одним із основних елементів здійснення підприємницької діяльності. Вони супроводять усі етапи діяльності і необхідні в будь-якому вигляді. Звичайно перехід від старих методів розрахунків до більш прогресивних і популярних має привести до кращих результатів.

2. Виявлено ряд проблем пов'язаних із новими методами і способами розрахунків, які в першу чергу впливають з законодавчих актів і нормативів. Вони проявляються насамперед у тому, що немає достатнього регулювання з боку держави, тобто немає чітких і зрозумілих норм щодо здійснення, наприклад, електронних платежів. Також існує проблема безпеки таких платежів і довіри між учасниками купівлі-продажу. Не менш важливою проблемою є обмеженість учасників, які використовують нові способи розрахунків, тому що існує певна відсталість від інших країн світу в плані перелаштування ринкових відносин на вищий рівень обслуговування з меншим

використанням готівкових коштів, з більшою автоматизацією збутових процесів, а також бракує стимулювання покупців і заохочення їх різними знижками та акціями.

3. З метою удосконалення обліку і контролю готівкових коштів на ТОВ «Крона» запропоноване рішення автоматизованого ведення касової книги та опрацювання касових документів. А доти, поки не буде придбана програма, ведення журналу реєстрації прибуткових і видаткових документів можна вести в програмі Microsoft Excel.

4. Для удосконалення обліку безготівкових розрахунків на ТОВ «Крона» рекомендуємо застосувати одну із систем «Клієнт – Банк» або «Інтернет – Банк», які спеціально розроблені для підприємств і повинні полегшити робочий процес. Також варто зазначити, що використання платіжних карток для виплат заробітної плати, відпускних та підзвітних сум тощо, спростить і полегшить облік, а також дасть можливість точнішого і прискореного контролю, який відобразить реальний стан активів і зобов'язань.

5. З метою здійснення розрахунків електронними грошима на ТОВ «Крона» рекомендуємо розширити коло контрагентів, які є активними учасниками мережі інтернет-магазинів та будуть здійснювати розрахунки з використанням електронних грошей. Для удосконалення обліку електронних грошей позитивним було б: прирівнення електронних грошей до національної валюти; введення в обіг електронних грошей в іноземній валюті; збільшення обсягу ліміту електронних розрахунків; відкриття спеціального субрахунку 336 «Електронні гроші, в іноземній валюті»

6. В процесі дослідження було виявлено, що на підприємстві ТОВ «Крона» не проводився внутрішній контроль грошових коштів, ми вважаємо за потрібне встановити його, тому що, державою ця частина діяльності суб'єктів господарювання не контролюється і не регулюється. Так як на підприємстві керівник і головний бухгалтер не в змозі контролювати рух грошей, тому що за день можуть відбуватися десятки, а то й сотні операцій, існує необхідність створення служби внутрішнього контролю.

7. Аналіз наявності і стану грошових коштів, показав, що основний обсяг грошових коштів на ТОВ «Крона» міститься у 1 розділі Звіту про рух грошових коштів «Рух грошових коштів від операційної діяльності», яка для підприємства є основною. Саме від цієї діяльності спостерігається найбільший розмір надходжень та витрачань грошових коштів, а в структурі руху грошових коштів в результаті всіх діяльностей ТОВ «Крона» рух за рахунок операційної діяльності становить 66%, решта припадає на інвестиційну та фінансову діяльності. Таким чином, за результатами проведеного аналізу можна сказати, що у 2015 році сума надходжень грошових коштів внаслідок операційної діяльності в рази перевищувала суму надходжень від інших діяльностей і становила – 16 492 тис. грн.

8. З отриманих внаслідок аналізу даних ми бачимо, що підприємство в достатньому розмірі володіє тільки швидколіквідними та повільноліквідними активами. Недостатність високоліквідних засобів підприємства призвела до того, що значний обсяг найбільш термінових зобов'язань виявився покритим

активами з відносно невисокою оборотністю (дебіторською заборгованістю покупців, запасами товарно-матеріальних цінностей).

9. Аналіз ліквідності і платоспроможності ТОВ «Крона» за період дослідження 2012-2015 рр. показав, що підприємство за 2015 рік вийшло на новий рівень забезпеченості ліквідними активами відповідно до попередніх років. Показники швидкої, поточної, абсолютної ліквідності тощо дорівнюють чи наближені до нормативних. Це доказує, що підприємство ТОВ «Крона» можна вважати ліквідним. Найбільш узагальнюючим показником платоспроможності є коефіцієнт загальної ліквідності, який становить на 2015 рік – 1,8 і є в межах нормативного значення. Отже, ТОВ «Крона» також є платоспроможним підприємством.

10. З метою виявлення резервів оптимізації грошових потоків та їх планування на майбутній період на ТОВ «Крона» було проведено прогнозування грошових потоків, яке показало, що при застосуванні найбільш прийняттого варіанту – «реалістичного» прогнозу у 2016 р. підприємство підвищить рівень залишку грошових коштів на кінець року на 2312 тис. грн. (3732 – 1420), що приблизно у 1,5 рази більше ніж у 2015 р.

11. У ході дослідження динаміки грошових коштів на ТОВ «Крона» виявлено негативне явище, що стосується інвестиційної і фінансової діяльностей, в процесі яких практично не спостерігається ніяких надходжень і мають місце від’ємні результати, як от у 2015 р. – 879 тис. грн. та – 592 тис. грн. відповідно, а у 2012 р. фінансова діяльність взагалі не здійснювалась.

12. Відповідно до розрахованої факторної моделі можна зробити висновок, що на залишок грошових активів завжди мають вплив ряд факторів, які спрямовують даний залишок в сторону зменшення чи в сторону збільшення в залежності від розміру впливу того чи іншого чинника. Для збільшення обсягу грошових активів ТОВ «Крона» рекомендуємо здійснити пошук нових ринків збуту, що дасть змогу зменшити запаси продукції і принести економічну вигоду від її збуту, а також поліпшити політику щодо повернення дебіторських заборгованостей в найкоротші терміни, що теж збільшить суму грошових активів і дасть змогу використати ці кошти для корисних цілей.

13. Відповідно до проаналізованого стану охорони праці, вважаємо за необхідне наголосити керівництву ТОВ «Крона», що для покращення загального рівня розвитку підприємства, потрібно звернути увагу на проблеми шуму у виробничих цехах і почати з ними боротись, а також збільшити соціальні гарантії своїм працівникам і розглянути можливість розподілу 2-х змінного 12-годинного робочого часу для працівників виробництва на 3-4 зміни приблизно по 6 – 8 год.

14. Що стосується захисту при надзвичайних ситуаціях, то на підприємстві ТОВ «Крона» немає жодних суттєвих порушень, є в наявності всі необхідні інструкції, плани та проводяться регулярні інструктажі. Проте, рекомендуємо розробити власні способи захисту всіх працівників і довкілля, так як підприємство знаходиться на віддаленій відстані від рятувальних служб, що ускладнює швидку ліквідацію надзвичайної ситуації.

АНОТАЦІЯ

Горманська В. О. Організаційно-методологічні аспекти обліку, контролю і аналізу грошових коштів (на прикладі ТОВ «Крона»). – рукопис.

Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» за спеціальністю 8.03050901 «Облік і аудит». – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2017.

Магістерську роботу присвячено дослідженню методичних і організаційних аспектів удосконалення обліку, контролю і аналізу руху грошових коштів підприємства.

У роботі уточнено економічну сутність грошових коштів та відображено його класифікацію як основу інформаційної системи обліку, контролю і аналізу руху грошових коштів підприємства. Досліджено нормативно-правову базу, що стосується обліку грошових коштів. Наведено основні рекомендації та напрями удосконалення обліку грошових коштів на підприємстві.

Проведено аналіз стану, наявності і руху грошових коштів на підприємстві. Здійснено аналітичні висновки щодо отриманих результатів. Обґрунтовано необхідність застосування внутрішньогосподарського контролю грошових коштів та наведено ряд рекомендацій щодо його практичного втілення.

Наведено основні оптимізаційні моделі грошових потоків. Визначено прогнозний потік грошових коштів на 2016 р. та здійснено факторний аналіз грошових коштів на досліджуваному підприємстві. Відображено стан охорони праці та захищеність підприємства під час надзвичайної ситуації, а також вказано на основні недоліки охорони праці і наведено рекомендації щодо її покращення.

Ключові слова: грошовий потік, грошові кошти, готівковий грошовий обіг, безготівкові розрахунки, електронні гроші, платіжна картка, ліквідність активів, платоспроможність.

ANNOTATION

Hormanska V. O. Organizational and methodological aspects of accounting, control and analysis of cash (for example LLC «Krona»). - Manuscript.

Thesis for obtaining the educational qualification of "Master" in the specialty 8.03050901 «Accounting and audit». - Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University. - Ternopil, 2017.

Master's work is devoted to methodological and organizational aspects improve accounting, control and analysis of the cash flow of the company.

In the work the economic substance of cash and reflects its classification as the basis of the information system of accounting, control and analysis of the cash flow of the company. Investigated the regulatory framework concerning the accounting of funds. The basic guidelines and directions for improvement of accounting of funds in the company.

The analysis of the condition, availability and movement of funds in the company. Done analyzes on the results. Grounded necessity internal business control of cash and listed a number of recommendations for practical implementation.

Demonstrated the basic models of cash flow optimization. Determined projected cash flow in 2016 and conducted a factor analysis of funds in the target company.

Displaying the state of labor protection and security company during an emergency, and shown the main disadvantages of labor protection and given recommendations for its improvement.

Keywords: cash flow, cash, cash currency, non-cash payments, electronic money, credit cards, asset liquidity, solvency.